

20. században; Bara Zoltán: *Valláserkölcsi prioritás Kríszosztomosz tanításában*; Dr. Nóda Mózes: *A keresztység ünneplése régen és ma*; Ilyés Zsolt: *Szolgálatok sokfélesége a liturgiában*; Nagy József: *Szent Pál kenőzsíról szóló tanítása a Gal 2,20 szerint*; Marksteiner, Franz: *Joseph Ratzinger*; Dr. Schallenberg, Peter: *Benedikt XVI. (J. Ratzinger): Seine Theologie und seine Ethik*; Dr. Holló László: *Az abortusz-indikációk megítélése a román tör-*

vénybozás és a katolikus erkörcsteológia tükrében; Jitianu Liviu: *Szolgáló Egyház – Laikus szolgálat*; Oláh Zoltán: *Isten szenvedő szolgálója a 22. zsoltárban*. (Ez utóbbi tanulmány Gyulafehérváron hangzott el a Kolozsvári Protestáns Teológia és Gyulafehérvári Római Katolikus Hittudományi Főiskola tanárainak 2005. november 18–19-i találkozásán.)

Adorjáni Zoltán

1956 Erdélyben

Politikai elítéltek életrajzi adattára. 1956–1965.

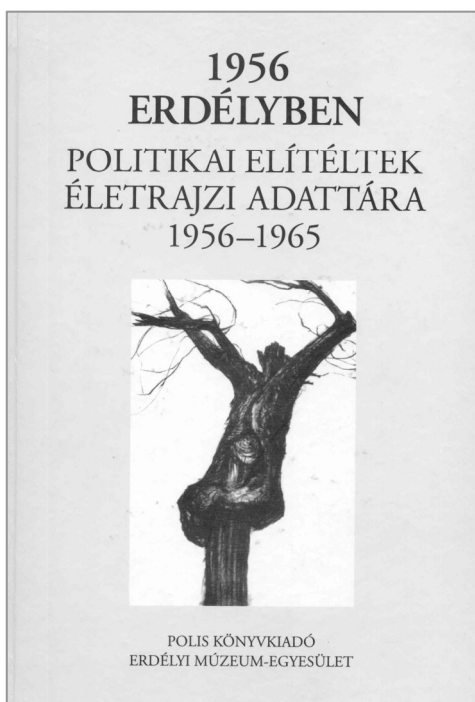
Szerkesztette Dávid Gyula. Főmunkatársak: Bura László, Pál-Antal Sándor, Veress Sándor. Munkatársak: Ábrahám Izabella, Bara Lajos, Bikfalvy György, Dénes Elemér, Fazekas József, Gráma János, Joikits Attila, Lay Imre, Nagy Benedek, Nagy Norbert, Páll László, Puskás Attila, Salamon László, Sárközy Endre, Tasnádi Fekete Miklós Zoltán, Tófalvi Zoltán, Varga Andrea. Erdélyi Múzeum-Egyesület, Polis Könyvkiadó, Kolozsvár 2006. 418.

Sem ismertetőt, sem ajánlót nem lehet tárgyilagosan írni olyan könyvről, amely *rólam is* szól. De ilyen követelmény teljesítése alól eleve felmenti a lelkipásztort, hogy naponta szólnia vagy írnia kell a Könyvek Könyvéről. Márpedig Isten Igéje minden alkalommal Nátán próféta szavaival fordul hozzá: „Te vagy az az ember!”

Az utóbbi bő másfél évtized sajtóban vagy kötetben publikált memoáriródmát, politikai perek anyagát ismerető részlet-tanulmányokat az Erdélyi Református Egyházkerület 1996-ban megjelent két kötetes kiadványa (*Akik imádkoztak üldözőikért*) próbálta először átfogóbb bemutatóval kiegészíteni. A lelkipásztorok, presbiterek, teológiai hallgatók vagy családtagjaik vallomásai ugyanúgy forrásul szolgáltak Dávid Gyula szerkesztésében a félszázados évfordulóra megjelent munkának, mint sok más volt politikai fogoly személyes adatközlése, illetve hozzátartozóik fájdalmas örökséget hordozó emlékeinek a gyűjtővel való megosztása. A kérdés irodalmának

Lázok Klára készítette számbavétele tizenkét lapot tesz ki a kötetben.

Hosszú évek szorgalmas gyűjtőmunkájával jött létre a könyv. Szerkesztője

irodalomtörténeti kutatómunkája során kiépített türelemmel és kitartással egyezettett, valószínűsített, ha olykor tévedés, tudatos hamisítás fordult elő a megőrzött iratokban, vagy elhalványultak az adatokat is rögzítő emlékek. E sorok írójának perére például 1959. május 22-én került sor, Dávid Gyula viszont a május 25-i dátumot említi. Ekkor került sor ugyanis az ítéletnek – a vádlottak távollétében történt – kihirdetésére. Ezt az ítéletet velünk csak napokkal később közölték a szamosújvári börtöncellánkban.

Felszínes általánosítás helyett az ötvénhatos események hazai visszhangjának alapos bemutatásával érzékelteti a kötet bevezető tanulmánya, hogy a huszadik század magyar forradalmától és szabadságharcától nem vonatkoztathatók el azok az erdélyi magyarokon alkalmazott megtorlások, melyeknek hivatalos indoklásában nem szerepel erre való utalás. Az egyes ismertebb, népesebb elítéltcsoportok perének tizenöt lapnyi ismertetésekor ez még inkább nyilvánvaló lesz.

A könyv anyagának legnagyobb részét természetesen a személyi adattár képezi. Volt politikai fogoly számára az a legfájdalmasabb, hogy egyre több régi bajtárs hiányzik mellőle. A szamosújvári börtön egykori „papi szobájá”-nak mintegy félszáz lakója közül, például, mindössze ketten maradtunk életben.

A szerkesztő felhívja a figyelmet arra, hogy szükségesnek érezte nyomon követni az egykori elítéltek 1964 utáni életútját is, „mert a büntetését letöltött volt elítélt szabadulás utáni sorsa igen sok

esetben a börtönévek folytatása. Nem csak azért, mert a szabadulás után sokakra évekig tartó kényszerlakhely várt, hanem mert a végleges szabadlábra helyezéskorán »büntetett előéletük« elkísérte őket sokszor egészen a diktatúra összeomlásáig.” (63)

A későbbi kutatásokra szavakban is ösztönöz Dávid Gyula, de azzal a szerkesztési módszerrel is, hogy helységnévmutatóval folytatja a névsort. Megírandó monográfiák szerzői is találhatnak így adatokat arra, hogy egy-egy település melyik családjai szenvedtek meghurcoltatást, s mit jelentett ez egész közösségük számára.

Nem ivódott be túlságosan a köztudatba, hogy az ezerkilencszázötvenhatot követő hazai megtorlásoknak román nemzetiségű áldozatai is voltak. A kötet szerkesztője ezzel is számol. Nem célja ugyan túllépni a magyar elítéltek sorsának nyomon követésén, de egy olyan terület felé fordítja mind magyar, mind román kutatók és érdeklődők figyelmét, ahol bőven van még felfedeznivaló; mint ahogy az 1956 előtt és 1965 után meghurcoltak esetében sem beszélhetünk a teljesség legalább megközelítő feltárásáról és ismertetéséről. „Ebben a tekintetben munkánkat első »kísérletnek« tekintjük, feladat-kijelölőnek, bátorítónak azok számára, akik fontosnak tartják egy súlyos, de dicsőséges korszak emlékeinek megőrzését” – olvashatjuk a 15. oldalon.

Péter Miklós